

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
на засіданні Вченої ради
Факультету спеціальної та
інклюзивної освіти
Протокол № 1 від 31 серпня 2022 р.
Голова Вченої ради
проф. Шеремет М.К.

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

ДОШКІЛЬНА ТИФЛОПЕДАГОГІКА

Освітньої програми «Тифлопедагогіка»

галузі знань **01 Освіта/Педагогіка**

спеціальності **016.05 Спеціальна освіта. Тифлопедагогіка**

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

шифр за навчальним планом **ПП2.11**

Київ – 2022 рік

Розробник програми:

Сасіна Ірина Олександрівна - кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри офтальмопедагогіки та офтальмопсихології.

Затверджено на засіданні кафедри офтальмопедагогіки та офтальмопсихології
30 серпня 2022 року, протокол № 1

Завідувач кафедри доц. Гребенюк Т.М.

I. Опис дисципліни

Шифр дисципліни ПП2.11

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни		Методи навчання і форми контролю
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка	Кількість кредитів - 6		<i>Методи навчання</i> Лекції з використанням мультимедійних технологій. Практичні, лабораторні заняття.
Спеціальність 016 Спеціальна освіта.	Загальна кількість годин – 180		
Спеціалізація 016.05 Спеціальна освіта (тифлопедагогіка)	<i>Денна</i>	<i>Заочна</i>	
Освітній рівень <u>Бакалавр</u>	Лекції:		
	20	16	
	Семінарські (практичні) заняття:		
Обов'язкова	28	8	
	Лабораторні заняття:		
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: 2-й, 3-й	31	-	
	Індивідуальна робота:		
Семестр: 4-й, 5-й	-	-	
	Самостійна робота:		
Тижневе навантаження (год.) - аудиторне: 3, 2 - самостійна робота: 4	101	156	
	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:		
Мова навчання - українська	79/101	24/156	<i>Форми поточного контролю</i> Підготовка реферату, контрольне тестування, розробка словника спеціальних термінів, підготовка творчих завдань <i>Форма підсумкового контролю</i> екзамен

Предмет вивчення навчальної дисципліни – освітній процес, спрямований на розвиток, виховання та навчання дітей раннього та дошкільного віку з порушеннями зору.

Міждисциплінарні зв'язки: «Психологія», «Педагогіка з історією», «Анатомія, фізіологія, патологія дітей та підлітків з основами генетики», «Вступ до спеціальності «Спеціальна освіта» і педагогічна деонтологія», «Загальна тифлопсихологія», «Вікова та педагогічна тифлопсихологія», «Тифлопедагогіка з історією», «Офтальмогігієнічні основи навчання і виховання дітей з порушеннями зору», «Спеціальна методика раннього розвитку дітей з порушеннями зору», «Спеціальна методика виховної роботи з дітьми з порушеннями зору».

Мета і завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Дошкільна тифлопедагогіка» є теоретична і практична підготовка майбутніх фахівців до освітньо-корекційної роботи з дітьми дошкільного віку.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Дошкільна тифлопедагогіка» є:

- розкриття значення дошкільного виховання в розвитку дитини з порушеннями зору;
- аналіз системи дошкільної освіти за різних форм організації освітнього процесу дітей з порушеннями зору;
- розкриття особливостей забезпечення цілісного розвитку, соціалізації та формування необхідних життєвих навичок дітей раннього та дошкільного віку з порушеннями зору на основі основних та специфічних закономірностей розвитку даної категорії дітей;

- знання організації та змісту освітньої діяльності дітей дошкільного віку з порушеннями зору.

2. Основні результати навчання і компетентності згідно з вимогами освітньо-професійної програми:

№ з/п	Результати навчання	Компетентності
1.	РН2. Здійснювати пошук, аналіз і синтез інформації з різних джерел для розв'язування конкретних задач спеціальної та інклюзивної освіти.	ЗК-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК-4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
2	РН7. Спілкуватися державною та іноземною мовами у професійному середовищі, володіти фаховою термінологією та професійним дискурсом.	ЗК-5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. ЗК-6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
3	РН19. Мати навички самостійного навчання та пошуку необхідної інформації.	ЗК-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ФК-2. Здатність до аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду становлення і розвитку спеціальної та інклюзивної освіти. ФК-16. Здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.
4	РН3. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування, обмеження життєдіяльності у контексті професійних завдань.	ФК-1. Усвідомлення теоретичного рівня наукового знання про функціонування, обмеження життєдіяльності, розвиток, навчання, виховання і соціалізацію осіб з особливими освітніми потребами.
5	РН4. Знати та визначати сучасні методи діагностики психофізичного розвитку дітей, критично оцінювати достовірність одержаних результатів оцінювання, з'ясувати на основі їх інтерпретації особливі освітні потреби дітей.	ФК-3. Здатність застосовувати психолого-педагогічні, дефектологічні, медико-біологічні, лінгвістичні знання у сфері професійної діяльності.
6	РН8. Організовувати і здійснювати психолого-педагогічне вивчення дітей з особливостями психофізичного розвитку, діагностико-консультативну діяльність.	ФК-19. Здатність усвідомлювати соціальну значущість своєї майбутньої професії, володіння мотивацією до виконання професійної діяльності, здатність до емпатії, коректного й адекватного сприймання осіб з особливими освітніми потребами.
7	РН10. Здійснювати спостереження за дітьми з психофізичними порушеннями (інтелекту, мовлення, зору, слуху, опорно-рухових функцій тощо), реалізовувати корекційно-педагогічну роботу з урахуванням їхніх психофізичних, вікових особливостей, індивідуальних освітніх потреб, можливостей та здібностей.	ФК-13. Здатність будувати гармонійні відносини з особами з психофізичними порушеннями, їхніми сім'ями та учасниками спільнот без упередженого ставлення до їх індивідуальних потреб.
8	РН16. Дотримуватися стандартів	ЗК-8. Здатність працювати в команді.

	професійної етики, сучасних принципів толерантності, діалогу і співробітництва.	ЗК-9. Здатність до міжособистісної взаємодії. ФК-11. Здатність дотримуватися основних принципів, правил, прийомів і форм суб'єкт-суб'єктної комунікації.
9	РН5. Розуміти та знати принципи, методи, форми та сутність організації освітньо-корекційного процесу в різних типах закладів.	ФК-7. Здатність дотримуватися вимог до організації корекційно-розвивального освітнього середовища.
10	РН9. Мати навички комплектування та організації діяльності спеціальних освітніх закладів, спеціальних груп у закладах дошкільної освіти, спеціальних класів у закладах загальної середньої освіти тощо	ФК-12. Здатність організувати дитячий колектив, створювати в ньому рівноправний клімат і комфортні умови для особистісного розвитку вихованців та їхньої суспільної інтеграції. ФК-14. Здатність до роботи із спільнотою – на місцевому, регіональному, національному, європейському і більш широкому глобальному рівнях з метою формування толерантного, гуманного ставлення до осіб з особливими освітніми потребами, розвитку здатності до рефлексії, включаючи спроможність обдумувати як власні, так й інші системи цінностей.
11	РН6. Планувати освітньо-корекційну роботу на основі результатів психолого-педагогічної діагностики осіб з особливими освітніми потребами з врахуванням їхніх вікових та індивідуально-типологічних відмінностей.	ФК-4. Здатність планувати та організувати освітньо-корекційну роботу з урахуванням структури та особливостей порушення (інтелекту, мовлення, слуху, зору, опорно-рухових функцій тощо), актуального стану та потенційних можливостей осіб із особливими освітніми потребами.
12	РН14. Здійснювати психолого-педагогічний супровід дітей з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії у ролі дефектолога, асистента вихователя закладу дошкільної освіти, асистента вчителя закладу загальної середньої освіти тощо.	ФК-6. Здатність здійснювати комплексний корекційно-педагогічний, психологічний та соціальний супровід дітей з інвалідністю в різних типах закладів. ФК-10. Здатність до системного психолого-педагогічного супроводу сім'ї, яка виховує дитину з особливими освітніми потребами.
13	РН20. Володіти знаннями технічних можливостей та правил експлуатації тифлотехнічної апаратури; знати технічну характеристику й правила користування допоміжними засобами оптичної корекції та засобів для забезпечення просторового пересування незрячих і осіб із залишковим зором; розуміти можливості використання спеціальних озвучених комп'ютерних програм, спеціальних засобів соціально-побутового призначення.	ФК-5. Здатність реалізувати ефективні корекційно-освітні технології у роботі з дітьми, підлітками, дорослими з особливими освітніми потребами, доцільно обирати методичне й інформаційно-комп'ютерне забезпечення. ФК-20. Здатність до опанування навичками письма шрифтом Брайля, його читання та адекватного застосування здобутих навичок у процесі комунікації з особами, які мають порушеннями зору

3. Орієнтовний тематичний план

	Кількість годин									
	денна форма					Заочна форма				
	аудиторні	лекції	практичні	лабораторні	самостійна робота	аудиторні	лекції	практичні	лабораторні	самостійна робота
Модуль 1										
Теоретичні основи дошкільної тифлопедагогіки										
Тема 1. Предмет, завдання, принципи та методи наукових досліджень дошкільної тифлопедагогіки	6	2	2	2	5	2	2			9
Тема 2. Історичні витoki сучасної загальної та спеціальної дошкільної педагогіки	4		2	2	10					10
Тема 3. Організація діяльності різних типів закладів системи дошкільної освіти	8	2	4	2	8	2	2			10
Тема 4. Взаємозв'язок закладу дошкільної освіти для дітей з порушеннями зору з батьками	6	2	2	2	8	2		2		10
Разом за модулем 1	24	6	10	8	31	6	4	2		39
Модуль 2										
Загальні основи дошкільної дидактики										
Тема 1. Зміст дошкільної освіти дітей з порушеннями зору	5	2	2	1	10	2		2		15
Тема 2. Методи і прийоми навчання дошкільників з порушеннями зору	8	2	2	4	10	2	2			15
Тема 3. Форми організації діяльності дітей з порушеннями зору у закладі дошкільної освіти.	8	2	2	4	10	2	2			15
Разом за модулем 2	21	6	6	9	30	6	4	2		45
Модуль 3										
Зміст освітньо-корекційного процесу у закладах дошкільної освіти для дітей з порушеннями зору										
Тема 1. Освітній напрям «Особистість дитини»	4	2		2	8	2	2			11
Тема 2. Освітній напрям «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»	6	2	2	2	5	2	2			10
Тема 3. Освітній напрям «Дитина в природному довкіллі»	6	2	2	2	5	2	2			10

Тема 4. Освітній напрям «Гра дитини»	6	2	2	2	5	2	2			10
Тема 5. Освітній напрям «Дитина в соціумі»	6		2	4	5	1		1		10
Тема 6. Освітній напрям «Мовлення дитини»	2		2		5	1		1		10
Тема 7. Освітній напрям «Дитина у світі мистецтва»	4		2	2	7	2		2		11
Разом за модулем 3	34	8	12	14	40	12	8	4		72
Разом	79	20	28	31	101	24	16	8		156

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 6 кредитів ЄКТС 180 годин.

4. Зміст дисципліни

Модуль 1. Теоретичні основи дошкільної тифлопедагогіки

Тема 1.1. Предмет, завдання, принципи та методи дошкільної тифлопедагогіки.

Дошкільна тифлопедагогіка як наука. Предмет і завдання дошкільної тифлопедагогіки. Специфічні принципи дошкільної тифлопедагогіки. Зв'язок дошкільної тифлопедагогіки з загальною дошкільною педагогікою, спеціальною педагогікою і психологією та окремими методиками, медико-біологічними науками Методи наукових досліджень в дошкільній тифлопедагогіці. спостереження, аналіз документації, експеримент, вивчення дитячих робіт, вивчення науково-методичної літератури, бесіди, анкетування, інтерв'ю тощо.

Тема 1.2. Історичні витoki сучасної загальної та спеціальної дошкільної педагогіки.

Педагогічна діяльність і теорія Я.А. Коменського. Вчення про материнську школу. Педагогічна теорія і практика дошкільного виховання Ф. Фребеля. Педагогічна діяльність та погляди на виховання дітей дошкільного віку М. Монтессорі. Теорія дошкільного дитинства Ж.-Ж.Руссо. Принципи виховання дітей дошкільного віку в сім'ї у педагогіці Й.-Г.Песталоцці. Концепція виховання і навчання дітей згідно з вченням Рудольфа Штайнера (Система дошкільної освіти Ш.Амонашвілі (дошкільний заклад Басті Бубу). Основи теорії дошкільного виховання К.Д. Ушинського. Просвітницька діяльність та педагогічні твори С.Ф. Русової. Педагогічна діяльність та теорія дошкільного виховання Наталії та Тимофія Лубенців. Внесок Аркадія Животко в організацію дошкільного виховання в Україні. Впровадження спадщини В.Сухомлинського в практику дошкільної освіти.

Тема 1.4. Взаємозв'язок закладу дошкільної для дітей з порушеннями зору з батьками.

Напрямки роботи закладу дошкільної освіти з батьками дітей з порушеннями зору. Завдання просвітницької роботи закладу дошкільної освіти з батьками. Принципи організації співпраці закладу дошкільної освіти з сім'єю. Умови успішної партнерської взаємодії між педагогами закладу дошкільної освіти і батьками дітей з порушеннями зору. Форми роботи закладу дошкільної освіти з батьками (індивідуальні, колективні, наочні), особливості їх проведення.

Модуль 2. Загальні основи дошкільної дидактики

Тема 2.1. Зміст дошкільної освіти дітей з порушеннями зору.

Реалізація загальнодидактичних принципів в закладах дошкільної освіти для дітей з порушеннями зору. Основні вимоги та концептуальні засади Базового компонента дошкільної освіти України. Види освітніх програм для дітей дошкільного віку: традиційні, альтернативні, комплексні, парціальні, загальні і спеціальні. Структура та зміст освітніх для дітей дошкільного віку.

Тема 2.2. Методи і прийоми навчання дошкільників з порушеннями зору.

Методи і прийоми навчання дошкільників з порушеннями зору. Наочні методи і прийоми — спостереження, розглядання предметів, макетів, опудал, явищ, картин, демонстрація слайдів, діафільмів, виконання дій по наслідуванню, показ зразка завдання, способу дії. Практичні методи і прийоми - різноманітні види предметної і продуктивної діяльності, ігри, елементарні досліди та моделювання. Словесні методи - словесні інструкції, бесіда, розповідь педагога, читання дітей і дорослих, пояснення педагога. Використання методів навчання за типами пізнавальної діяльності. Специфіка реалізації методів і прийомів освітньої діяльності з дітьми з порушеннями зору в закладах дошкільної освіти.

Тема 2.3. Форми організації діяльності дітей з порушеннями зору у закладі дошкільної освіти.

Особливості використання форм організованого типу діяльності дітей дошкільного віку з порушеннями зору. Організована навчально-пізнавальна діяльність у закладі дошкільної освіти. Заняття як основна форма організованої навчально-пізнавальної діяльності дітей з порушеннями зору у закладі дошкільної освіти. Індивідуальна робота навчально-пізнавального спрямування у повсякденні. Екскурсії у природне і соціальне довкілля, спостереження у повсякденні. Особливості використання форм самостійного, вільного типу діяльності дітей дошкільного віку з порушеннями зору.

Модуль 3. Зміст освітньо-корекційного процесу у закладах дошкільної освіти для дітей з порушеннями зору

Тема 3.1. Освітній напрям «Особистість дитини».

Особливості формування рухової та здоров'язбережувальної компетентності дітей дошкільного віку з порушеннями зору. Загальні та спеціальні завдання фізичного виховання в закладах дошкільної освіти для дітей з порушеннями зору. Зміст та основні шляхи формування рухової компетентності дитини дошкільного віку з порушеннями зору. Планування роботи педагога закладу дошкільної освіти з формування рухової компетентності. Особливості становлення особистісної компетентності у дошкільників з порушеннями зору. Створення умов для формування особистісної компетентності у дітей дошкільного віку.

Тема 3.2. Освітній напрям «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі».

Формування інтегрованих компетентностей: сенсорно-пізнавальної, логіко-математичної та дослідницької у дошкільників з порушеннями зору. Умови формування сенсорно-пізнавальної, логіко-математичної та дослідницької компетентностей. Загальні та спеціальні завдання сенсорного виховання дітей з порушеннями зору в дошкільному віці. Формування знань про предмети і явища навколишньої дійсності. Формування елементарних математичних уявлень. Методи формування сенсорно-пізнавальної, логіко-математичної та дослідницької компетентностей у дітей з порушеннями зору. Різні форми активності дітей у розвивальному середовищі. Особливості формування предметно-практичної та технологічної компетентностей у дошкільників з порушеннями зору.

Тема 3.3. Освітній напрям «Дитина в природному довкіллі».

Особливості формування природничо-екологічної компетентності у дошкільників з порушеннями зору. Види діяльності для формування природничо-екологічної компетентності у дошкільників з порушеннями зору. Відбір методів і форм формування природничо-екологічної компетентності у дошкільників з порушеннями зору. Засоби, які доцільно використовувати для формування природничо-екологічної компетентності у дошкільників з порушеннями зору. Формування природно-розвивального середовища закладу дошкільної освіти.

Тема 3.4. Освітній напрям «Гра дитини».

Завдання формування ігрової діяльності дошкільників з порушеннями зору. Особливості навчання ігрової діяльності дітей з порушеннями зору. Умови розвитку ігрової діяльності дошкільників з порушеннями зору. Класифікація ігор: самодіяльні вільні ігри (ігри-експерименти, сюжетно-відображувальні, сюжетно-рольові, режисерські, театралізовані); ігри, організовані за участю дорослих (сюжетно-дидактичні, дидактичні, рухливі, конструктивно-будівельні, інтелектуальні, карнавальні, обрядові, драматизації, хороводи, ігри-естафети). Форми, методи, засоби освітньо-корекційної діяльності з розвитку ігрової компетентності дитини з порушеннями зору.

Тема 3.5. Освітній напрям «Дитина в соціумі».

Формування соціально-громадянської компетентності у дітей дошкільного віку у різних видах діяльності: ігровій, комунікативній, здоров'язбережувальній, художньо-естетичній, пізнавально-дослідницькій. Пріоритетні форми формування соціально-громадянської компетентності у дітей дошкільного віку з порушеннями зору: гра, заняття, колективні справи, спільна пошукова діяльність. Моральне та трудове виховання як підґрунтя формування соціально-громадянської компетентності. Формування соціально-громадянської компетентності у дітей дошкільного віку з порушеннями зору в умовах сім'ї і в умовах перебування в закладі дошкільної освіти. Формування ставлення дитини з порушеннями зору до дорослих, однолітків, самої себе.

Тема 3.6. Освітній напрям «Мовлення дитини».

Розвиток мовлення як підґрунтя формування мовленнєвої компетентності у дітей дошкільного віку. Становлення і розвиток мовлення на етапі дошкільного дитинства. Завдання мовленнєвого розвитку у дітей дошкільного віку з порушеннями зору. Шляхи формування мовленнєвої компетентності у дітей дошкільного віку з порушеннями зору. Види діяльності, пріоритетні для формування мовленнєвої компетентності у дітей дошкільного віку з порушеннями зору. Засоби формування мовленнєвої компетентності у дітей дошкільного віку.

Тема 3.7. Освітній напрям «Дитина у світі мистецтва».

Естетичне виховання як підґрунтя формування мистецько-творчої компетентності у дітей дошкільного віку з порушеннями зору. Завдання естетичного виховання дошкільників з порушеннями зору. Види діяльності, пріоритетні для формування мистецько-творчої компетентності у дітей дошкільного віку з порушеннями зору. Форми та методи формування мистецько-творчої компетентності для формування основ емоційно-ціннісного ставлення до об'єктів і явищ природного, соціального і предметного довілля. Засоби розвитку мистецько-творчої компетентності: естетика побуту, твори мистецтва, природа.

4.2. Плани семінарських, практичних, лабораторних занять

Модуль 1. Теоретичні основи дошкільної тифлопедагогіки

Тема заняття: Предмет, завдання, принципи та методи наукових досліджень дошкільної тифлопедагогіки.

Питання для обговорення на практичному занятті:

1. Визначте предмет вивчення дошкільної тифлопедагогіки.
2. Назвіть основні завдання дошкільної тифлопедагогіки і їх значущість на сучасному етапі розвитку цієї науки.
3. Назвіть і охарактеризуйте загальнодидактичні принципи, на яких базується дошкільна тифлопедагогіка.
4. Назвіть і охарактеризуйте специфічні принципи дошкільної тифлопедагогіки.
5. Поясніть який зв'язок дошкільної тифлопедагогіки з іншими галузями наукових знань?
6. Які методи наукових досліджень використовує дошкільна тифлопедагогіка?
7. Визначте методи наукових досліджень, які можуть бути використані вами під час аналізу занять в спеціальному дошкільному закладі для дітей з порушеннями зору.

План лабораторного заняття:

1. Дослідіть сутність дитинства як соціально-педагогічного явища та проаналізуйте зрушення, які відбуваються на сучасному етапі в Україні. Виділіть актуальні проблеми розвитку дошкільної тифлопедагогіки за сучасними документами дошкільної освіти.
2. Дослідіть розвиток та особливості суспільного дошкільного виховання в США, Японії, Великобританії, Фінляндії, Швейцарії (одну країну на вибір) та порівняйте з розвитком дошкільної освіти на сучасному етапі.

Результати дослідження оформіть у презентацію.

Тема заняття: Історичні витоки сучасної дошкільної педагогіки.

План практичного (семінарського) заняття:

- Історія розвитку зарубіжної педагогіки
- ✓ Педагогічна діяльність і теорія Я.А. Коменського. Вчення Я.А. Коменського про материнську школу.
- ✓ Роль Ф. Фребеля в пропаганді ідей суспільного дошкільного виховання. Педагогічна діяльність та твори. «Дари» Ф. Фребеля дітям.
- ✓ Педагогічна діяльність та погляди на виховання дітей дошкільного віку М. Монтесорі.
- ✓ Теорія дошкільного дитинства Ж.-Ж. Руссо.
- ✓ Принципи виховання дітей дошкільного віку в сім'ї у педагогіці Й.-Г. Песталоцці.
- ✓ Концепція виховання і навчання дітей згідно з вченням Рудольфа Штайнера (Вальфдорський заклад дошкільної освіти).
- ✓ Система дошкільної освіти Ш. Амонашвілі (дошкільний заклад Басті Бубу).
- Історія розвитку народної освіти і педагогічної думки в Україні.
- ✓ Основи теорії дошкільного виховання К.Д. Ушинського.
- ✓ Просвітницька діяльність та педагогічні твори С.Ф. Русової.
- ✓ Педагогічна діяльність та теорія дошкільного виховання Наталії та Тимофія Лубенців.
- ✓ Внесок Аркадія Животко в організацію дошкільного виховання в Україні.

Завдання для виконання практичного заняття:

Підготувати виступ з окреслених питань практичного заняття.

Підготуйте виступ з обраного питання.

План лабораторного заняття:

Проаналізувати впровадження спадщини В. Сухомлинського в практику дошкільної освіти, спираючись на твори видатного українського педагога.

Тема заняття: Організація діяльності різних типів закладів системи дошкільної освіти.

План практичного заняття:

1. Законодавство України про дошкільну освіту.

2. Типи закладів дошкільної освіти:

- Групи короткотривалого перебування;
- Соціально-педагогічний патронат;
- Навчально-реабілітаційний центр;
- Дошкільний навчальний заклад сімейного типу;
- Дошкільні групи при закладах середньої освіти;
- Центри розвитку дитини.

3. Загальні відомості про спеціальний дошкільний заклад для дітей з порушенням зору.

4. Функціональні обов'язки співробітників спеціального дошкільного закладу для дітей з порушенням зору.

5. Напрямки роботи спеціального дошкільного закладу для дітей з порушенням зору.

6. Організація виховання дошкільників з порушеннями зору в умовах інклюзії.

Завдання для виконання практичного заняття:

Переглянути матеріали проекту у сфері захисту дитини Дитячого Фонду ООН (ЮНІСЕФ) в Україні. Складіть схему типів закладів дошкільної освіти, користуючись опрацьованими матеріалами.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Закони України: «Про освіту», «Про дошкільну освіту».

<http://knowledge.org.ua/uk/pershij-vebinar-serii-proiektu-pidvishhennja-jakosti-doshkilnoi-osviti-v-ukraini-13-12-2019r/>

Завдання для виконання лабораторного заняття:

1. Вивчити особливості функціонування ЗДО, штатний розклад, кількість і наповнюваність груп, режим роботи, режим харчування.
2. Ознайомитись з роботою всіх спеціалістів, які працюють в дошкільному закладі для дітей з порушеннями зору і визначити місце кожного в освітньо-корекційному процесі.
3. Розглянути принципи комплектування груп в спеціальних дошкільних закладах для дітей з порушенням зору на прикладі однієї з груп.
4. Проаналізувати склад груп, враховуючи діагноз по зору і вік дітей.
5. Ознайомитись з режимом роботи ЗДО та вікових груп (раннього, молодшого дошкільного, середнього дошкільного, старшого дошкільного віку).

Тема заняття: Взаємозв'язок спеціального дошкільного закладу для дітей з порушеннями зору з батьками.

План практичного заняття:

1. Завдання спеціального дошкільного навчального закладу в роботі з батьками.
2. Принципи роботи дошкільного навчального закладу з сім'єю.
3. Форми роботи з батьками (індивідуальні, колективні, наочні), особливості їх проведення.

Завдання для виконання лабораторного заняття:

1. Охарактеризувати групу індивідуальних форм роботи дошкільного закладу з сім'єю.
2. Дати коротку характеристику групі колективних форм роботи дошкільного закладу з сім'єю.
3. Назвати наочні форми роботи дошкільного закладу з сім'єю.
4. Розробити тематику батьківських зборів в старшій дошкільній групі для дітей з косоокістю і амбліопією.
5. Розробити тематику батьківських зборів в середній дошкільній групі для дітей з косоокістю і амбліопією.
6. Розробити тематику батьківських зборів в молодшій дошкільній групі для дітей з косоокістю і амбліопією.
7. Розробити план-конспект батьківських зборів молодшої дошкільної групи в інклюзивного навчального закладі.

Модуль 2. Загальні основи дошкільної дидактики

Тема заняття: Зміст дошкільної освіти дітей з порушеннями зору.

План практичного заняття:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України.
2. Державна базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі».
3. Додаткові освітні програми для дітей дошкільного віку.
4. Спеціальні програми для дітей дошкільного віку з порушеннями зору.

Питання для обговорення на практичному занятті:

1. Визначте основні вимоги та концептуальні засади Базового компонента дошкільної освіти України?
2. Охарактеризуйте зміст і структуру Базового компонента дошкільної освіти.
3. Охарактеризувати програми розвитку дітей дошкільного віку за концептуальними засадами укладання.
4. Охарактеризувати програми розвитку дітей дошкільного віку за концептуальними засадами укладання.
5. Охарактеризувати програми розвитку дітей дошкільного віку за особливостями спрямування і змістового наповнення.
6. Охарактеризувати програми розвитку дітей дошкільного віку за призначенням.
7. Охарактеризувати програми розвитку дітей дошкільного віку за рівнем упровадження.
8. Визначити типову структуру програм розвитку дітей дошкільного віку.
9. Назвати рекомендовані МОН України освітні програми для дітей дошкільного віку у поточному навчальному році.

Завдання для виконання лабораторного заняття:

1. Охарактеризувати програми розвитку дітей дошкільного віку: «Впевнений старт», «Дитина в дошкільні роки», «Дитина», «Оберіг», «Українське дошкілля», «Соняшник», «Я у Світі», «Стежина» (описати програми за різними критеріями їх класифікації).
2. Проаналізувати спеціальні програми для дошкільних навчальних закладів для дітей з порушеннями зору:
3. Розробити зміст роботи вихователя-методиста по проведенню моніторингу якості освіти в дошкільному навчальному закладі для дітей з порушеннями зору, користуючись кваліметричним підходом для дітей однієї вікової групи.

Тема заняття: Методи і прийоми навчання дітей для з порушенням зору.

План практичного заняття:

1. Методи навчання за джерелами знань:
 - 1) наочні методи і прийоми навчання;
 - 2) практичні методи і прийоми навчання;
 - 3) словесні методи і прийоми навчання.
2. Методи навчання за типами пізнавальної діяльності.
 - 1) пояснювально-ілюстративний метод;
 - 2) репродуктивний метод;
 - 3) частково-пошуковий (евристичний) метод;
 - 4) проблемний метод;
 - 5) дослідницький метод;
 - 6) метод розвитку творчих здібностей дітей на основі теорії вирішення винахідницьких завдань;
 - 7) метод розв'язання винахідницьких завдань.

Завдання для виконання лабораторного заняття:

Знайомство з наочними і методичними матеріалами спеціального дошкільного закладу для дітей з порушеннями зору.

1. Зробіть детальний опис наочних і методичних матеріалів з п'яти розділів виховання і навчання (за вибором).

2. Проаналізуйте описані наочні матеріали стосовно вимог, які висуваються до добору і використання наочності в спеціальному дошкільному закладі для дітей з порушеннями зору.

Аналіз конспекту заняття.

1. Проаналізуйте конспект заняття для дітей дошкільного віку з порушенням зору з точки зору доцільності використання різних методів.

2. Заповніть протокол:

Структура заняття	Хід заняття	Застосовані методи навчання	Доцільність використання методів навчання
Вступна частина			
Основна частина			
Заклучна частина			

Тема заняття: Форми організації діяльності дітей з порушеннями зору у закладі дошкільної освіти.

План практичного заняття:

1. Особливості використання форм організованого типу діяльності дітей дошкільного віку з порушеннями зору.
2. Організована навчально-пізнавальна діяльність у закладі дошкільної освіти.
3. Заняття як основна форма організованої навчально-пізнавальної діяльності дітей з порушеннями зору у закладі дошкільної освіти.
4. Індивідуальна робота навчально-пізнавального спрямування у повсякденні.
5. Експерсії у природне і соціальне довкілля, спостереження у повсякденні.
6. Особливості використання форм самостійного, вільного типу діяльності дітей дошкільного віку з порушеннями зору.

Питання для обговорення на практичному занятті:

1. Назвіть основні форми організації виховання і навчання в дошкільних навчальних закладах.
2. Що таке заняття? Які його основні ознаки?
3. Назвіть і охарактеризуйте види занять за змістом навчання.
4. Назвіть і охарактеризуйте види занять за дидактичними цілями.
5. Назвіть і охарактеризуйте види занять за організацією дітей.
6. Яке корекційне значення планування і проведення занять за тематичним принципом?
7. Які особливості організації занять в спеціальному дошкільному закладі для дітей з порушеннями зору?
8. Визначте особливості організації режимних моментів в спеціальних дошкільних закладах для дітей з порушеннями зору.
9. Які особливості проведення прогулянок в дошкільних закладах для дітей з порушеннями зору?
10. В чому полягають особливості проведення експерсій в спеціальних дошкільних закладах для дітей з порушенням зору?
11. Яка роль педагога в організації ігрової діяльності дітей з порушеннями зору?
12. Які особливості організації вільної діяльності дітей в спеціальних дошкільних закладах для дітей з порушенням зору?

Модуль 3. Зміст освітньо-корекційного процесу у закладах дошкільної освіти для дітей з порушеннями зору

Тема заняття: Освітній напрям «Особистість дитини»

Питання для обговорення на занятті

1. Назвіть основні порушення моторного і фізичного розвитку дошкільників з вадами зору.
2. Чим обумовлена поява вторинних відхилень у фізичному і моторному розвитку дошкільному віці при порушеному зорі?
3. Які завдання фізичного виховання дошкільників з вадами зору? Чим обумовлене виділення корекційних завдань фізичного виховання?
4. Назвіть основні форми фізичного виховання для дітей дошкільного віку з вадами зору.
5. Яке корекційне значення ранкової гімнастики?
6. Розкрийте особливості проведення занять фізичної культури з дошкільниками з порушеннями зору.
7. В чому полягає корекційне значення занять з ритміки?
8. Які особливості проведення загартування у дітей з порушеннями зору?
9. Розкрийте зміст фізичного виховання на різних вікових етапах.
10. Коротко охарактеризуйте методи фізичного виховання.

Завдання для виконання лабораторного заняття

Особливості фізичного виховання дітей дошкільного віку з порушеннями зору.

1. Познайомтесь з особливостями планування і ведення документації інструктора з фізичного виховання.
2. Проаналізуйте заняття з фізичного виховання в спеціальному дошкільному закладі для дітей з вадами зору з метою аналізу методів, використаних педагогом, та їх доцільності на кожному структурному етапі заняття.
3. Підберіть фізкультурхвилинки для дітей молодшого дошкільного віку, які б обов'язково включали елементи гімнастики для очей.
4. Проаналізуйте програму спеціального дошкільного закладу для дітей з порушеннями зору з фізичного виховання і підберіть вправи для ранкової гімнастики для дітей всіх вікових груп.

Тема заняття: Освітній напрям «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі»

Питання для обговорення на практичному занятті:

1. Які особливості сенсорного виховання дітей дошкільного віку з глибокими порушеннями зору?
2. Розкрийте зміст поняття «сенсорний розвиток дитини».
3. Назвіть завдання сенсорного виховання.
4. Які особливості сенсорного виховання на першому році життя?
5. Розкрийте зміст сенсорного виховання в ранньому віці.
6. Розкрийте зміст сенсорного виховання в молодшому дошкільному віці.
7. Поясніть поняття «сенсорні еталони».
8. В чому полягає зміст сенсорного виховання дітей середнього дошкільного і старшого дошкільного віку?
9. Дайте коротку характеристику методам сенсорного виховання.
10. Визначте особливості формування елементарних математичних уявлень у дошкільників з вадами зору.

Завдання для лабораторного заняття:

Вивчення особливостей сенсорно-перцептивної діяльності дітей зі зниженим зором в умовах ДНЗ.

1. Організуйте спостереження за ігровою діяльністю дітей групи раннього віку, зробіть висновок про стан їх сенсорного розвитку:

1) Гра «Побудуй башточку» (з'ясувати здатність дитини будувати башточку з 3-4 кубиків).

Інструкція до виконання: дитині дають кубики і пропонують побудувати башточку.
В протоколі фіксують (скласти самостійно):

- дитина здатна працювати самостійно;
- дитина почала працювати після стимуляції;
- дитина намагається працювати самостійно, але рухи неточні і кубики падають;
- дитина стукає кубиками.

2) Гра «Збери пірамідку» (з'ясувати здатність дитини розбирати і збирати пірамідку).

Інструкція до виконання: перед дитиною ставлять пірамідку і пропонують її розібрати і зібрати.

В протоколі фіксують (скласти самостійно):

- дитина самостійно збирає пірамідку, враховуючи розмір кілець;
- дитина після стимуляції збирає пірамідку, враховуючи розмір кілець;
- дитина намагається працювати самостійно, враховуючи розмір кілець але промахується і не попадає кільцями на стержень;
- дитина самостійно збирає пірамідку, не враховуючи розмір кілець, при цьому не використовує допомогу дорослого.
- дитина розбирає пірамідку і розкидає кільця.

Тема заняття: Освітній напрям «Дитина в природному довкіллі»

Питання для обговорення на практичному занятті:

2. Визначте основні завдання розумового виховання дошкільників з порушеннями зору.
3. Які пізнавальні процеси розвиваються у дошкільників з порушеннями зору під час навчання, виховання та корекційної роботи?
4. Розкрийте особливості розвитку відчуттів та сприймань у дітей з порушеннями зору при формуванні знань про об'єкти і явища природного довкілля.
5. Як відбувається розвиток мислення у дошкільників з порушеннями зору при формуванні знань про об'єкти і явища природного довкілля?
6. Які основні засоби формування уявлень та знань про довкілля у дітей з порушеннями зору?

Завдання для лабораторного заняття:

- 1) Познайомтесь і проаналізуйте умови, створені в дошкільному закладі для ознайомлення з живою і неживою природою:
 - оснащення «куточка природи»;
 - чи відповідає добір об'єктів загальним педагогічним вимогам (дидактична цінність, безпека для здоров'я дітей, типовість об'єктів, доступність для догляду тощо)?
 - в чому проявляється врахування вікових можливостей дітей при доборі об'єктів?
 - дайте рекомендації щодо покращення облаштування «куточка природи» та обґрунтуйте їх.
- 2) Поспостерігайте і проаналізуйте в ранкові години діяльність педагога і дітей в «куточку природи».
- 3) Розробіть фрагмент пізнавальної бесіди для ознайомлення дітей дошкільного віку з лексичною темою про живу і неживу природу (вік дітей та тема на вибір).

Тема практичного заняття: Освітній напрям «Гра дитини».

План заняття:

1. Особливості навчання ігрової діяльності дітей з порушеннями зору.
2. Завдання формування ігрової діяльності дошкільників з порушеннями зору.
3. Умови розвитку ігрової діяльності дошкільників з порушеннями зору.
4. Зміст ігрової діяльності дошкільників з порушеннями зору.

Питання для обговорення на занятті

1. В чому полягають основні особливості навчання ігрової діяльності дошкільників з порушеннями зору?

2. Назвіть і охарактеризуйте завдання формування ігрової діяльності дошкільників з порушенням зору.
3. Які умови сприяють розвитку ігрової діяльності дошкільників з порушенням зору?
4. Яке значення сюжетно-рольової гри у вихованні дошкільника з порушенням зору?
5. Назвіть основні корекційно-компенсаторні цілі ігор-драматизацій в спеціальному дошкільному закладі для дітей з порушенням зору.
6. Яка специфіка проведення дидактичних ігор з дошкільниками з порушенням зору?

Завдання для виконання лабораторного заняття

Вивчення особливостей організації і керівництва творчими іграми дошкільників зі зниженим зором.

1. Проаналізуйте запис організації і керівництва творчої гри дошкільників (протягом другої половини дня).
2. Проаналізуйте результати своїх спостережень, намагаючись дати відповідь на наступні питання:
 - Які види діяльності дорослих відображають діти в своїх сюжетно-рольових іграх?
 - Яка структура сюжетів?
 - На якому етапі (по Д.Б.Ельконіну) знаходиться розвиток гри у дітей даної вікової групи?
 - Які ролі виконують діти в своїх іграх?
 - Які особливості ігрової діяльності дітей Ви помітили?
 - Які особливості керівництва творчою грою Ви помітили?
 - Чи є виправданою ігрова взаємодія педагога і дітей?
3. Підберіть по 2-3 рухливі гри для кожної вікової групи дошкільників з порушенням зору, які можна використати під час прогулянки.

Тема практичного заняття: Освітній напрям «Дитина в соціумі».

План практичного заняття:

1. Завдання морального виховання дітей з порушеннями зору в дошкільному віці.
2. Принципи морального виховання в дошкільній тифлопедагогіці.
3. Методи морального виховання в дошкільній тифлопедагогіці.
4. Засоби морального виховання дошкільників з порушеннями зору:
 - Моральне виховання у трудовій діяльності.
 - Моральне виховання в грі.
 - Моральне виховання в процесі спілкування з дорослими.
 - Моральне виховання в процесі навчання

Питання для обговорення на практичному занятті

1. Назвіть основні завдання морального виховання.
2. Охарактеризуйте особливості формування моральної свідомості у дітей дошкільного віку.
3. Як відбувається розвиток навичок моральної поведінки у дітей дошкільного віку?
4. Які особливості виховання моральних почуттів на різних вікових етапах?
5. Розкрийте особливості морального виховання у дошкільників зі зниженим зором.
6. Дайте коротку характеристику принципам морального виховання.
7. Охарактеризуйте групу методів формування моральної поведінки.
8. Охарактеризуйте групу методів формування моральної свідомості.
9. Охарактеризуйте групу методів стимулювання моральних почуттів і мотивів поведінки.
10. Які особливості використання засобів морального виховання дошкільників з порушеннями зору?

Завдання для виконання лабораторного заняття

Вивчення особистості вихователя в «призмі дитячого сприйняття».

1. Під час спостереження за взаємостосунками дітей і вихователя, зверніть увагу на наступні моменти:

- зміст звертань дитини до вихователя, вихователя до дитини;
 - частота звертань;
 - емоційна захопленість дитини спілкуванням з вихователем;
 - домінуючий тип поведінки у присутності вихователя (у його відсутності).
2. Зробіть висновок про особливості взаємостосунків вихователя і дітей (обґрунтуйте свою думку).
3. Для визначення мотивів ставлення до вихователів, підготуйте бесіду з дітьми за прикладом:
- Чи хотів би ти перейти в інший дитячий садок?
 - Як би дитячий садок закрили на ремонт, з ким би ти хотів перейти в іншу групу?
 - Кого б з вихователів ти взяв з собою?
 - На кого з вихователів ти хотів би бути схожим? Чому?
4. Після проведення бесіди складіть протокол за такою схемою:

Ім'я дитини	Питання №1	Питання №2	Питання №3	Питання №4	Мотив вибору

Тема практичного заняття: Освітній напрям «Дитина в соціумі». Трудове виховання дошкільників з порушеннями зору.

План заняття:

1. Завдання і особливості трудового виховання дошкільників з порушеннями зору.
2. Напрямки трудового виховання:
 - самообслуговуюча праця;
 - господарсько-побутова (обслуговуюча) праця;
 - праця в природі;
 - ручна (художня) праця.

Питання для обговорення на занятті

1. На вашу думку, чому формування елементарної трудової діяльності дошкільників з вадами зору відбувається набагато складніше, ніж у їх однолітків з нормальним зором?
2. Чим обумовлене виділення загальних і спеціальних завдань трудового виховання дошкільників з вадами зору?
3. Назвіть загальні завдання трудового виховання дошкільників з порушеннями зору.
4. Назвіть спеціальні завдання трудового виховання дошкільників з порушеннями зору.
5. Які особливості навчання дошкільників з порушеннями зору самообслуговуючій праці?
6. Які особливості господарсько-побутової праці в спеціальному дошкільному закладі для дітей з порушеннями зору?
7. Як правильно організувати працю в природі в спеціальному дошкільному закладі для дітей з порушеннями зору?
8. Які можливості ручної праці у корекційно-компенсаторному розвитку дошкільника з порушеннями зору?

Завдання для виконання лабораторного заняття

1. Під час аналізу режимних моментів в закладі дошкільної освіти для дітей з порушеннями зору визначте, які методи використовують педагоги для формування трудових умінь і навичок у дітей.

Тема практичного заняття: Освітній напрям «Мовлення дитини».

Питання для обговорення на занятті:

2. Розвиток мовлення як підґрунтя формування мовленнєвої компетентності у дітей дошкільного віку.
3. Становлення і розвиток мовлення на етапі дошкільного дитинства.
4. Завдання мовленнєвого розвитку у дітей дошкільного віку з порушеннями зору.

5. Шляхи формування мовленнєвої компетентності у дітей дошкільного віку з порушеннями зору.
6. Види діяльності, пріоритетні для формування мовленнєвої компетентності у дітей дошкільного віку з порушеннями зору.
7. Засоби формування мовленнєвої компетентності у дітей дошкільного віку.

Завдання виконання заняття

1. Підготуйте методичку вивчення мовленнєвої готовності дітей з порушеннями зору до навчання в школі.

Тема практичного заняття: Освітній напрям «Дитина у світі мистецтва»

План заняття:

1. Завдання естетичного виховання дошкільників з порушенням зору.
2. Особливості естетичного виховання дошкільників з порушенням зору в різних видах діяльності.
3. Організація і зміст естетичного виховання дошкільників з порушенням зору.

Питання для обговорення на занятті

1. Назвіть основні завдання естетичного виховання дошкільників з вадами зору.
2. Назвіть форми організації діяльності, в яких реалізуються завдання естетичного виховання.
3. Розкрийте роль образотворчої діяльності в естетичному вихованні дошкільників з вадами зору.
4. Які особливості проведення музичних занять в спеціальних дошкільних закладах для дітей з вадами зору?
5. Розкрийте зміст естетичного виховання дітей дошкільного віку зі зниженим зором на кожному віковому етапі.

Завдання для виконання лабораторного заняття

Аналіз заняття з формування предметно-практичної діяльності.

1. Проаналізуйте корекційне заняття тифлопедагога з формування предметно-практичної діяльності.
2. Вкажіть основні методи навчання, які використав в своїй роботі педагог, проаналізуйте їх доцільність на кожному структурному етапі заняття.
3. Визначте:
 - труднощі, які виникають у дітей з порушеннями зору в процесі діяльності,
 - види роботи педагога по подоланню цих труднощів.

3.3. Організація самостійної роботи студентів

1. Визначте методи, які можуть бути використані Вами під час аналізу занять в спеціальному дошкільному закладі для дітей з порушенням зору.
2. Виділіть актуальні проблеми розвитку дошкільної тифлопедагогіки за сучасними документами дошкільної освіти (Закон України «Про дошкільну освіту», Закон України «Про освіту», Положення про дошкільний виховний заклад України).
3. Підготуйте реферат на тему: «Історія розвитку поглядів на виховання і навчання дошкільників з порушеннями зору».
4. Проаналізувати Наказ Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України № 240/165 від 27.03.2006 Про порядок комплектування дошкільних навчальних закладів (груп) компенсуючого типу.
5. Складіть схему типів дошкільних навчальних закладів, користуючись опрацьованими нормативними документами.
6. Законспектувати розділ «Напрямки роботи спеціального дошкільного закладу для дітей з порушеннями зору» з навчального посібника:
7. Гребенюк Т.М., Сасіна І.О., Тімакова Ю.В. Медико-педагогічна корекція зорового сприймання у дошкільників з вадами зору - К., 2005. С.5-12.
8. Законспектуйте з навчального посібника Т.І.Поніманська «Форми роботи дошкільного закладу з сім'єю».
9. Проаналізувати Базовий компонент дошкільної освіти.
10. Проаналізувати Лист Міністерства освіти і науки від 27.05.2010р. №1/9-369 "Щодо порядку розроблення програм для дошкільних навчальних закладів".
11. Підготуйте реферат на тему: «Програмне забезпечення сучасної дошкільної освіти для дітей з порушеннями зору».
12. Законспектувати з навчального посібника розділ «Методи навчання за типами пізнавальної діяльності»: Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка – К., 2004. С.385-388
13. Опрацювати з навчального Гребенюк Т.М., Сасіна І.О., Тімакова Ю.В. Медико-педагогічна корекція зорового сприймання у дошкільників з вадами зору - К., 2005. Додатки 2,3,4.
14. Підготувати реферат на тему: «Особливості сприймання засобів наочності у дошкільників з порушеннями зору».
15. Опрацювати з навчального посібника: Гребенюк Т.М., Сасіна І.О., Тімакова Ю.В. Медико-педагогічна корекція зорового сприймання у дошкільників з вадами зору. К., 2005. Додаток 5.
16. Підготувати реферат на тему: «Гігієнічні рекомендації до режиму дня в спеціальному дошкільному закладі для дітей з порушенням зору».
17. Написати есе на тему: «Якою я бачу роботу сучасного тифлопедагога».
18. Прочитати розділ «Когнітивна сфера осіб з глибокими порушеннями зору». Література: Синьова Є.П. Тифлопсихологія: Підручник. – К., 2008. С.132-196.
19. Підібрати ігри і вправи на розвиток зорового, дотикового сприймання і слухового сприймання для дітей однієї вікової групи.
20. Підготувати реферат на тему: «Система сенсорного виховання в спеціальному дошкільному закладі для дітей з вадами зору».
21. Підготуйте реферат на тему: «Розвиток основних рухів у дітей дошкільного віку зі зниженим зором».
22. Зробіть порівняльний аналіз змісту сенсорного виховання дітей зі зниженим зором у кожній віковій групі.
23. Законспектувати з навчального посібника Т.І.Поніманської «Методи морального виховання». Література: Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К., 2004. С.232-236.
24. Підготуйте реферат (тема на вибір):
 - «Розвиток теорії морального виховання дошкільників».
 - «Виховання вольової поведінки у дошкільників з порушеннями зору».

25. Законспектувати з роботи Т.П.Свиридюк розділ «Особливості формування трудової діяльності сліпих і слабозорих дошкільників».

Література: Свиридюк Т.П. Воспитание самостоятельности слепых и слабовидящих дошкольников в процессе организации обслуживающего труда – К., 1988.

Сторінка в Інтернеті: http://slepojrebenok.blogspot.com/2009/10/blog-post_18.html

Завдання для аналізу:

- В чому полягає диспропорційність у розвитку дитини з вадами зору?
- Відповідно до проведених досліджень Т.П.Свиридюк, яке відношення до праці дорослих сформоване у дошкільників з вадами зору?
- В чому проявляється індивідуалізація в процесі організації трудової діяльності дошкільників з вадами зору?
- Яка специфіка ознайомлення дошкільників з вадами зору з прийомами самообслуговування?

26. Прочитайте розділ з навчального посібника Т.І.Поніманської «Трудове виховання дітей дошкільного віку». Література: Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. К., 2004. С.258-276.

27. Підготуйте реферат на тему: «Засоби естетичного виховання дошкільників з порушеннями зору».

28. Законспектуйте статтю: Гребенюк Т.М. Дидактична гра у навчанні та вихованні дітей з вадами зору. *Соціально-психологічні проблеми тифлопедагогіки. Зб.наукових праць.* Випуск 4. К., 2005. С. 26 - 35.

29. Підготуйте реферат (тема на вибір):

- «Предметна діяльність як передумова формування гри».
- «Іграшка як важливий засіб розвитку активності зорово депривованого дошкільника».
- «Рухливі ігри в ігровій діяльності дошкільника».
- «Будівельні ігри як важливий засіб розвитку конструктивних вмінь дошкільників».

4.1. Методи контролю:

усний (поточний та підсумковий) контроль:

– опитування, виступ, доповідь, диспут, презентація.

письмовий (поточний та підсумковий) контроль:

– тести, самостійні письмові роботи, реферати, підготовка конспекту планування роботи тифлопедагога, корекційно-виховних заходів;

самоконтроль студентів:

– самоперевірка, взаємоперевірка, самотестування.

4.2. Форма підсумкового контролю успішності навчання студентів з навчальної дисципліни «Дошкільна тифлопедагогіка» є іспит у 5 семестрі.

Інформаційні джерела для вивчення курсу

Основні

1. Богуш А., Гавриш Н. Методика ознайомлення дітей з докільням у дошкільному навчальному закладі. Підручник для ВНЗ. - К.: Видавничий Дім "Слово", 2008. 408 с.
2. Вихователю інклюзивної групи / Ж.Ольшевська, Н.Мягих, З.Щирбина та ін.. К., 2018. 144с.
3. Вільчковський Е. С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку : навч. посібник / Вільчковський Е. С., Курок О. І. Суми : Університетська книга, 2011. 428 с.
4. Гребенюк Т. М. Медико-педагогічна корекція зорового сприймання у дошкільників з вадами зору : навч. посіб. / Т. М. Гребенюк, І. О. Сасіна, Ю. В. Тімакова. К., 2008. 146 с.
5. Гребенюк Т.М., Серпутько Г.П. Спеціальна методика сенсорного виховання дітей з порушеннями зору : навч. посіб. Київ : Кафедра, 2019. 207 с.
6. Діти з порушеннями зору в умовах інклюзивної освіти: навчально-методичний посібник / за наук. ред. Є. П. Синьової, С. О. Рикова. К. : Кафедра, 2016. 212 с.
7. [Дошкільна освіта: словник-довідник /упор. К.Л. Крутій, О.О. Фунтікова. Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2014. 324 с.](#)
8. Дуткевич Т.В. Дошкільна психологія : навч. Посібник. К.: Центр учбової літератури, 2007. 392 с.
9. Золотоверх В.В. Становлення та розвиток дошкільних закладів для дітей з психофізичними вадами в системі спеціальної освіти України: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.03 / Інститут дефектології АПН України. – К., 2000. – 22 с.
10. Інклюзивне навчання дітей з порушеннями зору: монографія / за ред. д-ра психол.н., проф. Синьової Є.П., д-ра мед.н., проф. Рикова О.С. та авторів. К.: Кафедра, 2017. 320 с.
11. Костенко Т.М. Організація естетичного виховання дошкільників з порушеннями зору [Електронний ресурс] / Т. М. Костенко // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. 2014. Вип. 5. С. 45-53. Режим доступу:http://nbuv.gov.ua/UJRN/ooop_2014_5_7
12. Крутій К.Л. Сучасне заняття в дошкільному навчальному закладі: традиції чи інновації монографія. Запоріжжя «ЛІПС», 2009.
13. [Легкий О.М. Трудове виховання дошкільників з порушеннями зору / навч. метод. посібник. К., 2014. 151 с. <http://lib.iitta.gov.ua/>](#)
14. Синьова Є. П. Особливості розвитку і виховання особистості при глибоких порушеннях зору : монографія / Є. П. Синьова; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. К., 2012. 441 с.
15. Синьова Є.П. Тифлопсихологія: Підручник. К.: Знання, 2008 365с.
16. Синьова Є.П., Федоренко С.В. Тифлопедагогіка: підр. для студ. вищих навч. закладів. К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2009. 325 с.
17. [Синьова Є. П.](#) Особливості розвитку і виховання особистості при глибоких порушеннях зору : монографія / Є. П. Синьова. К., 2012. 441 с.
18. Федоренко С. В. Становлення та розвиток вітчизняної тифлопедагогіки: дис... докт. пед. наук : 13.00.03 – корекційна педагогіка. К., 2012. 455 с.
19. Хрестоматія з історії дошкільної педагогіки: Навч. посіб. / за заг. ред. З.Н. Борисової. – К.: Вища школа., 2004. 511 с.
20. Апанасевич М. К. Педагогічна діагностика стану зорового сприйняття у дітей з порушеннями зору дошкільного віку на компетентнісній основі [Електронний ресурс] / М. К. Апанасевич // Актуальні питання корекц. освіти. — 2020. — Вип. 16, т. 2. — С. 5-15. — URL: <https://cutt.ly/OW1KogY>
21. Весельська А. Розвиткова робота учнів початкових класів із вадами зору [Електронний ресурс] / Весельська А., Красовська О. // Психологічні дослідження : наук. пр. викладачів та студентів соц.-психол. ф-ту ЖДУ ім. Івана Франка / за ред. Дем'янчук Ю. Ю., Портницької Н. Ф., Тичини І. М. – Житомир, 2020. – Вип. 12. — С. 81-85. — URL:<https://cutt.ly/Dbj1XDa>

22. Водолазська О. С. Організація корекційно-розвиткової роботи з учнями з порушеннями зору в умовах спеціальної школи [Електронний ресурс] / Водолазська О. С., Сопельнікова К. В. // Система надання освіти дітям з особливими освітніми потребами в умовах сучасного закладу : зб. за матеріалами VIII Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (09 груд. 2020 р. м. Лисичанськ) / МОН України, ВП «Лисичанськ. пед. коледж» ЛНУ ім. Тараса Шевченка» — Лисичанськ : ФОП Єгорова О. Є, 2020.- С. 33-27. — URL: <https://cutt.ly/xW1KjV>
23. Горда Ю. О. Педагогічне забезпечення процесу формування громадської активності дітей з порушеннями зору в умовах спеціального закладу освіти [Електронний ресурс] / Ю. О. Горда // Корекційно-реабілітаційна діяльність: стратегії розвитку у національному та світовому вимірі : матеріали VI Міжнар. наук.-практ. онлайн-конф. (25 листоп. 2020 р., м. Суми). — Суми : Вид-во СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2020. — С. 162-166. — URL: <https://cutt.ly/7bwPoYl>
24. Гребенюк Т. М. Медико-педагогічна корекція зорового сприймання дошкільників з вадами зору / Т. М. Гребенюк, І. О. Сасіна, Ю. В. Тімакова. — К., 2005. — 150 с.
25. Дегтяренко Т. М. Корекційно-реабілітаційна робота в спеціальних дошкільних закладах для дітей з особливими потребами: Навчальний посібник / Т. М. Дегтяренко, Л. С. Вавіна. — Суми: ВТД "Університетська книга", 2008. — 302 с.
26. Дитина з порушенням зору / Т.М. Костенко. Харків, 2018.40 с.
27. Довгопола К. С. Психолого-педагогічна оцінка психомоторного розвитку незрячої дитини раннього віку [Електронний ресурс] / К. С. Довгопола // Особлива дитина: навчання і виховання. — 2020. — № 1. — С. 31-38. — URL: <https://cutt.ly/lv3FaZa>
28. Інклюзивне навчання дітей з порушеннями зору: монографія / за наук. ред. Є. П. Синьової, С. О. Рикова. Київ : Кафедра, 2017.
29. Кобильченко В.В. Соціально-психологічні основи розвитку та корекції особистості підлітка в нормі і при патології зору: монографія / В.В.Кобильченко. — К.: Освіта України, 2010. — 552 с.
30. Колодна Н. А. Соціально-педагогічний супровід дітей з глибокими порушеннями зору в умовах навчально-реабілітаційного центру [Електронний ресурс] : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.03 / Колодна Наталія Анатоліївна ; НПУ ім. М. П. Драгоманова. — К., 2020. — 20, [1] с. — URL:<http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/32106/1/Kolodna.pdf>
31. Костенко Т. М. Виховання і розвиток дітей з порушеннями зору: метод. рекомендації для батьків : [навч. матеріал][Електронний ресурс] / Костенко Т. М., Довгопола К. С., Легкий О. М., Кондратенко С. В. — К. : [Б. в.], 2020. — 180 с. -URL: <https://cutt.ly/Lv10PdI>
32. Костенко Т. М. Особистісно-орієнтовані технології навчання дітей з порушеннями зору в загальноосвітньому просторі : навч.-метод. посібник [Електронний ресурс] / Т. М. Костенко, В. В. Кобильченко, К. С. Довгопола. — К. : [Б. в.], 2020. — 280 с. — URL: <https://cutt.ly/Nv19o7e>
33. Костенко Т.М., Гудим І.М., Легкий О.М., Кондратенко С.В. Особливості стандартизації змісту освіти дітей з порушеннями зору: навч.-метод. посібн. / Т.М. Костенко, І.М. Гудим, О.М. Легкий, С.В. Кондратенко. — К.: ФОП Симоненко О.І., — 2019. — 180 с.
34. Купрас В. Корекційно-розвиткові технології в системі роботи тифлопедагога / [Електронний ресурс] / Віра Купрас // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови: наук. метод. зб. / НАПН України, Ін-т спец. педагогіки ; за ред. В. В. Засенка, А. А. Колупасової. — К., 2018. — Вип. 14. — С. 96-106. — URL: <https://spp.org.ua/index.php/journal/issue/view/3/13>
35. Легкий О. Особливості формування громадянських та соціальних компетентностей учнів з порушеннями зору / Олег Легкий // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови : наук. метод. зб. [Електронний ресурс] / НАПН України, ІСПП ім. Миколи Ярмаченка ; за ред. В. В. Засенка. — К., 2020. — Вип. 16. — С. 226-243. — URL: <https://cutt.ly/lvBwLA8>

36. Легкий О. Формування соціальної активності слабозорих школярів в процесі соціально-побутового орієнтування [Електронний ресурс] / О. Легкий // Освіта осіб з особливими потребами: виклики сьогодення : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Київ, 21 черв. 2018 р.) / Ін-т спец. педагогіки НАПН України. — К. : «Наша друкарня». — 2018. — URL: <https://cutt.ly/7brxW17>
37. Маркова Н. В., Рисович Т. Л. Тифлопедагогічне обстеження дошкільників з порушеннями зору: Методичний посібник. - Дніпропетровськ, 2015.
38. Миронова С. П. Нова українська школа: особливості організації освітнього процесу учні початкової школи в інклюзивних класах : навчально-методичний посібник. Тернопіль: Астон, 2020. 176 с.
39. Моргуліс І. С. Методичні рекомендації до організації практичної діяльності в навчанні сліпих та слабозорих дітей / І. С. Моргуліс. – К., 1978.
40. Навчання дітей із порушеннями зору : навчально-методичний посібник / Т. М. Костенко, І. М. Гудим. — Харків : Вид-во «Ранок», 2019. — 184 с.
41. Пристосування шкільних приміщень до потреб дітей з особливостями психофізичного розвитку / Інклюзивна школа: особливості організації та управління: Навчально – методичний посібник/ Колупаєва А.А., Найда Ю.М., Софій Н.З. та ін. За заг.ред. Даниленко Л.І., К.:2007 128с.
42. Програма із соціально-побутової орієнтації для дітей зі зниженим зором (підготовчий, 1-4 класи) / під ред. В. М. Ремажевської. – Львів, 2008.
43. Програми для дошкільних навчальних закладів (груп) компенсуючого типу для дітей з вадами зору / за заг. ред. В.М. Ремажевської. – Львів, 2010. – 243с.
44. Синьова Є. П. Особливості розвитку і виховання особистості при глибоких порушеннях зору : монографія / Є. П. Синьова; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. К., 2012. 441 с..
45. Цюман Т. П., Бойчук Н. І. Кодекс безпечного освітнього середовища: метод. посіб. / за заг. ред. ЦюманТ.П. К., 2018. 56 с.
46. Чопик Л. І. Організація корекційно-компенсаторної роботи з дітьми, що мають порушення зору: методичні рекомендації для тифлопедагогів і вихователів спеціальних дошкільних закладів спеціальних груп для дітей з порушеннями зору при дитячих садках загального типу. / Л. І. Чопик. Вінниця, 2003. 40 с.

Додаткові

1. Біла І. М. Психологія дитячої творчості / І. М. Біла. Київ : Фенікс, 2014. 200 с.
2. Бужинецька К. Б. Особливості мотиваційної компетентності дошкільників із порушеннями когнітивного розвитку : методика / К.Б. Бужинецька. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021. 31 с.
3. Василь Сухомлинський і дошкілля Полтавщини / Автор-укладач О.П. Сімон. Полтава: ПОППО, 2008. 200 с.
4. Вернигора Т. А. Дошкільна освіта Великобританії: організація виховного процесу // Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія. - 2013. - Вип. 39(2). - С. 46-50. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/pspo_2013_39\(2\)_11](http://nbuv.gov.ua/UJRN/pspo_2013_39(2)_11)
5. Выготский Л.С. Собрание сочинений в 6 томах. Основы дефектологии / Гл. ред. А.В. Запорожец. М.: Педагогика, 1983. Т. 5. 369 с.
6. Готовність дитини до навчання / Упоряд.: С.Максименко, К.Максименко, О. Главник. К., 2003.
7. Гошовський В.І. Орієнтування у просторі, як засіб соціалізації та інтеграції людей з інвалідністю по зору в суспільство / В.І. Гошовський. Рівне, 2018. 58с.
8. Даніелян А. Я. Методика ознайомлення дошкільників з природою : навчально-методичний посібник. Луганськ : СПД Резніков В. С., 2009.
9. [Дитина в дошкільні роки: комплексна освітня програма / Наук. керівник К. Л. Крутій, 2016. 160 с.](#)

10. Дмитруха А. В. Дошкільна освіта у теоретичних конструктах вальдорфської педагогіки [Електронний ресурс] / А. В. Дмитруха // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Філософія. - 2013. - Вип. 40(2). - С. 250-257. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnpu_filos_2013_40\(2\)_26](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnpu_filos_2013_40(2)_26)
11. Довгопола К.С. Методичні рекомендації з проведення занять корекції розвитку (профілактика та корекція порушень поведінки) у підготовчих класах шкіл сліпих та слабозорих. //Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. 2016. С. 49-55. <http://lib.iitta.gov.ua/>
12. Дошкільна освіта [Електронний ресурс] // Освітня аналітика України. - 2020. - Вип. 3. - С. 16-19. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/educanalukr_2020_3_4
13. Закон України «Про освіту». К., 2017. <https://osvita.ua/legislation/law/2231/>
14. Козак Л. В. Сучасна дошкільна освіта: європейський досвід розвитку [Електронний ресурс] / Л. В. Козак // Освітологічний дискурс. - 2017. - № 3-4. - С. 235-251. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/osdys_2017_3-4_21
15. Кондратенко С. В. Спеціальна дошкільна освіта в Україні та зарубіжжі: досвід організації. / С.В. Кондратенко // Збірник наук. праць конференції молодих вчених. – К.: Інститут спеціальної педагогіки НАПН України, 2010. С. 158-164. <http://lib.iitta.gov.ua/>
16. Кондратенко С. В. Спеціальна дошкільна освіта дітей з порушеннями зору в Україні та зарубіжжі: досвід організації [Електронний ресурс] / С. В. Кондратенко // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. - 2010. - Вип. 1. - С. 158-164. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ooop_2010_1_25
17. Кондратенко С.В. Формування навичок просторового орієнтування у незрячих дітей дошкільного віку. / С.В. Кондратенко // Методичні рекомендації. К.: 2014 р. <http://lib.iitta.gov.ua/>
18. Костенко Т. М. Тифлокомпетентність сучасного педагога в інклюзивній освіті // Партнерська взаємодія у системі інститутів соціальної сфери : зб. матеріалів II Міжнар. наук.-практ. конф. (15-16 листоп. 2018 р., м. Ніжин) / НДУ ім. М. Гоголя ; за заг. ред. С. О.Борисюк та О.В.Лісовця. Ніжин, 2018. С. 160-163. URL: <http://www.ndu.edu.ua/storage/2018/psyconf.pdf>
19. Костенко Т. М. Забезпечення умов розвитку та формування пізнавальної активності дітей з порушеннями зору / Т. М. Костенко // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. 2012. Вип. 3(2). -С. 98-107. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ooop_2012_3%282%29_14
20. Костенко Т. Психологічні аспекти підготовки до орієнтування в просторі незрячих дітей та з порушеннями зору // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови : наук. метод. зб. / НАПН України, Ін-т спец. педагогіки; за ред. В. В. Засенка. К., 2019. Вип. 15. С. 163-173. URL: <https://spp.org.ua/index.php/journal/issue/view/2/2>
21. Костенко Т. Психолого-педагогічна взаємодія як умова розвитку пізнавальної активності слабозорих дошкільників [Електронний ресурс] / Т. Костенко // Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови. - 2011. - Вип. 2. - С. 98-106. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ooop_2011_2_13
22. Крутій К. STREAM – освіта для дошкільників або "стежинки у всесвіт" [Електронний ресурс] / К. Крутій, Т. Грицишина, І. Стеценко // Наукові записки Малої академії наук України. Серія : Педагогічні науки. - 2017. - Вип. 10. - С. 115-122. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/snjasu_2017_10_15
23. Крутій К.Л. Дошкільна лінгводидактика : словник-довідник : понад 600 термінів, понять та назв / упор. А.М. Богущ, К.Л. Крутій. Запоріжжя : ТОВ «ЛІПС» ЛТД, 2014. 200 с.
24. Крутій К.Л., Федорович Л.О. Енциклопедія діагностичних методик щодо з'ясування стану психофізичного розвитку дітей раннього віку/ упор. Крутій К.Л., Федорович Л.О. Запоріжжя: ТОВ "ЛІПС" ЛТД, 2015. 204 с.

25. Лисенко Н. Сучасна дошкільна освіта: шлях від традицій – до інновацій [Електронний ресурс] / Н. Лисенко // Освітній простір України. - 2018. - Вип. 12. - С. 14-25. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/opu_2018_12_4
26. Лисенко, Н. В. Педагогіка українського дошкільця : навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. : у 3 ч. Ч. 3 / Н. В. Лисенко, Н. Р. Кирста, Н. Б. Лазарович. Київ : Слово, 2016. 376 с
27. Лисенко, Н. В. Педагогіка українського дошкільця : навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. : у 3 ч. Ч. 2 / Н. В. Лисенко, Н. Р. Кирста. Київ : Слово, 2010. 360 с.
28. Лугіна О. Дошкільна освіта Польщі: аналіз змін [Електронний ресурс] / О. Лугіна // Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Педагогічні науки. - 2012. - Вип. 107(2). - С. 3-7. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2012_107\(2\)_3](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2012_107(2)_3)
29. Навчально-виховні програми та методичні рекомендації для спеціальних дошкільних закладів для дітей з вадами зору. К., ІЗМИ, 1996.
30. Нацевич Є. П. Вивчення особливостей сенсорного розвитку дітей з особливими потребами [Електронний ресурс] / Є. П. Нацевич // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. - 2014. - Вип. 28. - С. 152-159. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2014_28_34
31. Нова українська школа: poradnik для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
32. Ожема І. С. Дошкільна освіта; шкільне та професійне навчання інвалідів у ФРН [Електронний ресурс] / І. С. Ожема // Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами. - 2014. - № 11. - С. 92-101. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apnvlop_2014_11_9
33. Педагогическое руководство игровой деятельностью детей с патологией зрения дошкольного возраста. Методическое письмо. / Сост. Свиридюк Т.П. К., 1981.
34. Передшкільна освіта в педагогічному вимірі В. О. Сухомлинського : монографія / Т. М. Степанова, О. С. Соколовська, О. С. Трифонова [та ін.] ; Миколаїв. нац. ун-т ім. В. О. Сухомлинського ; за заг. ред. Т. М. Степанової. Київ : Слово, 2016. 296 с.
35. Поліщук О. В. Педагогічний супровід підготовки підготовки студентів до фізичного виховання дітей 2-7 років / О. В. Поліщук. Умань : РВЦ «Софія», 2011. 144 с.
36. Поніманська, Т. І. Дошкільна педагогіка : навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. / Т. І. Поніманська. Київ : Академвидав, 2008. 456 с.
37. Поніманська, Т. І. Дошкільна педагогіка : практикум : навчальний посібник для студ. вузів / Т. І. Поніманська, І. М. Дичківська. Київ : Слово, 2004. 352 с.
38. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. – Київ : ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300с.
39. Сас О. О. Використання методу проєктів в процесі викладання курсу "Дошкільна лінгводидактика": виховний потенціал [Електронний ресурс] / О. О. Сас // Педагогічний дискурс. - 2012. - Вип. 12. - С. 280-284. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/0peddysk_2012_12_67
40. Сасіна І.О. Зміст роботи тифлопедагога в дошкільному закладі // Соціально-психологічні проблеми тифлопедагогіки. Зб.наук. праць. Випуск 3. К., 2004. С. 72 - 80.
41. Свиридюк Т.П. Воспитание самостоятельности слепых и слабовидящих дошкольников в процессе организации обслуживающего труда. К.,1988.
42. Свиридюк Т.П. Подготовка слабовидящих детей к школе. – К., 1984.
43. Улюкаєва, І. Г. Історія дошкільної педагогіки : підручник / Ірина Улюкаєва. Київ : Слово, 2016. 424 с.
44. Федоренко С.В. Корекційна спрямованість формування навичок самообслуговування у молодших слабозорих дошкільників. Автореф. Канд. дис. К., 1997.
45. Фребель, Ф. Будем жить для своих детей : статьи, советы и рекомендации / Ф. Фребель ; науч. ред. С. В. Лыков. – Москва : Карапуз, 2001. 288 с.

46. Ханзерук Л. О. Дошкільна олігофренопедагогіка у науковій спадщині І. Г. Єременка [Електронний ресурс] / Л. О. Ханзерук, І. Волошин // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19 : Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. - 2016. - Вип. 31. - С. 127-132. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_019_2016_31_24
47. Чобанян А. В. Науково-методичні засади вивчення соціальної готовності до навчання в школі дітей з порушеннями інтелектуального розвитку [Електронний ресурс] / А. В. Чобанян, А. П. Колишкіна // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Психологія. - 2021. - Т. 32(71), № 2. - С. 177-182. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/sntnvusp_2021_32\(71\)_2_33](http://nbuv.gov.ua/UJRN/sntnvusp_2021_32(71)_2_33)
48. Щербакова К. Й. Методика формування елементарних математичних уявлень у дошкільників : навч. посібник / Щербакова К. Й. К. : Вища шк., 1996. 240 с.

Інформаційні ресурси

1. www.nbuv.gov.ua – Національна бібліотека імені В.І.Вернадського
2. www.pedlib.ru – Електронна педагогічна бібліотека;
3. <https://scholar.google.com.ua/>
4. <http://enpuir.npu.edu.ua/>
5. <https://lib.iitta.gov.ua/view/divisions/>
6. <https://sj.npu.edu.ua/index.php/kpsp/issue/archive>
<https://spp.org.ua/index.php/journal/issue/archive>